

Istota i przesłanki wszczęcia postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziów sądów powszechnych

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2017 r.,
SNO 12/17

Poz. 8

Instrument oddziaływania na postawy zawodowe sędziów w postaci wdrażania przeciwko nim postępowań dyscyplinarnych powinien być używany racjonalnie. Przeprowadzenie postępowania dyscyplinarnego generuje koszty i angażuje sądy dyscyplinarne obsadzone przez sędziów, ale i samego obwinionego. Osoby te, w czasie gdy w różnych rolach uczestniczą w postępowaniu dyscyplinarnym, są wyłączone w jakimś stopniu z wykonywania bieżących obowiązków, co utrudnia im np. zachowanie terminu, w jakim powinny sporządzać uzasadnienia orzeczeń. Już samo występowanie w roli obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym jest taką formą napiętnowania zawodowego, które może być usprawiedliwione w poważniejszych przypadkach naruszeń obowiązków służbowych – takich, które mają cechy określone w art. 107 § 1 p.u.s.p. Wdrażanie postępowań dyscyplinarnych w sytuacji stwierdzenia każdego odstępstwa od ustalonych zasad procesowych, bez względu na skalę i przyczyny tego postępowania, może doprowadzić do zbanalizowania instytucji odpowiedzialności dyscyplinarnej i zatarcia różnic pomiędzy czynami, które wymagają ukarania dyscyplinarnego, a takimi, na które wystarczy, że zwrócić uwagę przełożeni.

Marek Skwarcow*

Sąd Okręgowy w Gdańsku

<https://doi.org/10.26881/gsp.2019.4.08>

Glosa

Wyrok Sądu Najwyższego¹, wydany w stanie prawnym regulującym postępowanie dyscyplinarne przed zmianą ustawy o ustroju sądów powszechnych², autor uznaje jako ważne podsumowanie dorobku orzecznictwa poprzednio orzekających w sprawach dyscyplinarnych sędziów powszechnych sądów apelacyjnych jako sądów dyscyplinarnych I instancji i Sądu Najwyższego jako sądu odwoławczego³. Dlatego też – podkreślając trafność rozstrzygnięcia – judykato- wi warto poświęcić bliższą uwagę, przedstawiając na wstępie w sposób syntetyczny okoliczności prawne i faktyczne sprawy. Obwiniona sędzia stanęła pod zarzutem popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, określonego w przepisie art. 107 § 1 p.u.s.p., polegającego na oczywistej i rażącej obrazie przepisów prawa procesowego, poprzez niesporządzenie w ustawowym dwutygodniowym terminie pisemnych uzasadnień wyroków w czternastu sprawach. Sąd apelacyjny orzekający jako sąd dyscyplinarny I instancji uniewinnił sędzię od postawionego jej zarzutu. Zastępca rzecznika dyscyplinarnego wywiódł od powyższego rozstrzygnięcia odwołanie, zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego – art. 107 § 1 p.u.s.p. Sąd Najwyższy, orzekając jako sąd dyscyplinarny II instancji, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, formułując pogląd prawny zawarty w tezie oraz wskazując, że opóźnienia w sporządzaniu uzasadnień wynosiły od jednego do sześciu dni, zaś z poczynionych ustaleń wynika, że nie wywołały one jakichkolwiek negatywnych konsekwencji dla stron, w szczególności w postaci naruszenia ich prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, ani nawet, że były zauważone przez strony.

* ORCID: 0000-0003-0626-2661, email: marek.skwarcow@prawo.ug.edu.pl

¹ Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2017 r., SNO 12/17, OSNSD 2017, poz. 18.

² Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 52; dalej: p.u.s.p.).

³ Taki model postępowania dyscyplinarnego obowiązywał do dnia 3 kwietnia 2018 r., to jest do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym i zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 5).

I. Istota problemu, jaki jawi się na kanwie sprawy rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy (SN) dotyczy w pierwszej kolejności cech postępowania dyscyplinarnego jako szczególnego rodzaju odpowiedzialności prawnej, a w drugiej – wykładni przepisu art. 107 § 1 p.u.s.p., który określa przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów sądów powszechnych i stanowi, że za przewinienia służbowe, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa i uchybienia godności urzędu (przewinienia dyscyplinarne), sędzia odpowiada dyscyplinarnie.

Przechodząc zatem do omówienia pierwszego ze wskazanych zagadnień, należy stwierdzić, że odpowiedzialność dyscyplinarną definiuje się jako odpowiedzialność prawną regulowaną normami publicznego prawa ustrojowego rangi ustawowej i określoną przez nie tą ustawą, ponoszoną przez wskazane w tych normach osoby fizyczne za naruszenie obowiązków prawnych wynikających z przynależności do właściwych podmiotów publicznych, mającą na celu zapewnienie prawidłowej realizacji przez te podmioty przypisanych im zadań publicznych i realizowaną przez orzekanie sankcji wywołujących bezpośredni skutek wyłącznie w sferze stosunku między takim podmiotem a ukaranym⁴. Podkreśla się także w literaturze, że odpowiedzialność dyscyplinarna jest też swoistą instytucją prawną dyscyplinowania i samokontroli grup społecznych wyodrębnionych organizacyjnie i prawnie ze względu na specyfikę realizowanych przez nie celów i warunki ich działania oraz wynikającą stąd potrzebę zróżnicowania wymagań w zakresie standardów zawodowych lub etycznych, jakie są stawiane uczestnikom tej grupy⁵. Nie rozstrzygając na potrzeby glosy zagadnienia stosunku prawa dyscyplinarnego do prawa karnego, które to zagadnienie jest sporne w doktrynie⁶, jednak należy zwrócić uwagę, że system sankcji przewidziany za czyny zdefiniowane przez prawo dyscyplinarne, w tym zwłaszcza najsurowsza sankcja w postaci wydalenia ze służby czy zakaz wykonywania określonego zawodu, prowadzi do wniosku, że sankcje w postępowaniu dyscyplinarnym mają represyjny charakter⁷. Stąd też należy przyznać rację A. Bojańczykowi, który wskazuje, że właśnie z uwagi na represyjność sankcji, odpowiedzialność dyscyplinarna musi być uznana za swoistą odpowiedzialność karną. Tylko „swoistą odmianę”, a nie rodzaj odpowiedzialności tożsamy z odpowiedzialnością karną, dlatego że nie posługuje się materialne prawo dyscyplinarne aż tak dotkliwymi karami, jak ograniczenie czy pozbawienie wolności⁸.

⁴ R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, s. 71.

⁵ W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2016, s. 15.

⁶ Por. A. Bojańczyk, *Z problematyki relacji między odpowiedzialnością dyscyplinarną i karną (na przykładzie odpowiedzialności dyscyplinarnej zawodów prawniczych)*, „Państwo i Prawo” 2004, z. 9, s. 17 i n.

⁷ T. Kuczyński, *Odpowiedzialność dyscyplinarna pracowników*, „Państwo i Prawo” 2003, z. 9, s. 59.

⁸ A. Bojańczyk, *Z problematyki...*, s. 27; podobnie prawo dyscyplinarne jako „najbliższe” prawu

W przypadku odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów sądów powszechnych, biorąc pod uwagę system sankcji przewidzianych w art. 109 p.u.s.p.⁹, obok sankcji tzw. „honorowej”, do której zalicza się karę upomnienia, pozostałe sankcje: nagana, obniżenie wynagrodzenia, przeniesienie na inne miejsce służbowe mają oczywiście represyjny charakter. Pociągają bowiem za sobą pozbawienie możliwości awansowania na wyższe stanowisko sędziowskie przez okres pięciu lat, niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz objęcia w sądzie funkcji prezesa sądu, wiceprezesa sądu lub kierownika ośrodka zamiejscowego sądu (art. 109 § 3 p.u.s.p.). Represyjną funkcję wobec sędziego pełni również poza sporem kara złożenia z urzędu, ponieważ powoduje dożywotnią utratę możliwości ponownego powołania ukaranego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim (art. 109 § 4 p.u.s.p.)¹⁰.

W przypadku korpusu zawodowego sędziów sądów powszechnych ich odpowiedzialność dyscyplinarna, obok funkcji represyjnej – podobnie jak w przypadku innych zawodów prawniczych – służyć ma zapewnieniu właściwego poziomu rzetelności zawodowej i etyki środowiska sędziowskiego. Odpowiedzialność dyscyplinarna ma ponadto przeciwdziałać potencjalnym negatywnym zachowaniom sędziów, które obniżają prestiż zawodu i powodują utratę społecznej akceptacji, niezbędnej dla właściwego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w ogóle¹¹. W płaszczyźnie zainteresowania SN w głosowanym judykacie pozostaje problematyka popełnienia przewinienia dyscyplinarnego w formie oczywistej i rażącej obrazę przepisów prawa, która dotyczy kwestii orzeczniczych i którą można określić jako błędy w stosowaniu przepisów prawa tak materialnego, jak i procesowego, w zakresie prowadzenia postępowania, jego opieszałości, dotyczącej w analizowanej sprawie terminowości sporządzania pisemnych uzasadnień orzeczeń. Tym kwestiom zatem należy się bliżej przyjrzeć, wysuwając poza nawias dalszych rozważań problematykę uchybienia godności urzędu sędziego, która zgodnie z art. 107 p.u.s.p. stanowi drugą przesłankę odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego.

karnemu materialnemu i wręcz jako szczególną gałąź prawa karnego uznają W. Świda, *Prawo karne*, Warszawa 1989, s. 16 i M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994, s. 22–23.

⁹ Są nimi, zgodnie z gradacją kar: upomnienie, nagana, obniżenie wynagrodzenia zasadniczego sędziego o 5–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat, usunięcie z zajmowanej funkcji, przeniesienie na inne miejsce służbowe, złożenie sędziego z urzędu.

¹⁰ Zgodnie z wyrokiem SN z dnia 28 września 2010 r., SNO 36/10, LEX nr 829169, kara złożenia sędziego z urzędu ma również – obok funkcji represyjnej – także ochronny charakter, gdyż chroni interesy obywateli oraz dobre imię sędziów i sądownictwa w ogólności.

¹¹ J. Sawiński [w:] A. Górski (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 548–549.

II. Jak przyjmuje się w orzecznictwie dyscyplinarnym i literaturze, znamię oczywistego naruszenia prawa należy odnieść do rodzaju, wagi i rozmiaru błędu popełnionego przez sędziego przy stosowaniu lub wykładni prawa. Obrazą jest „oczywista”, gdy popełniony błąd jest łatwy do stwierdzenia i bez głębszej analizy można zastosować właściwy przepis, a rozumienie przepisu prawa nie powinno budzić wątpliwości u osoby o przeciętnych kwalifikacjach prawnych. Znamię „rażącej obrazę” odnosi się natomiast do skutków obrazę przepisów prawa. Aby uznać działanie sędziego za delikt dyscyplinarny, nie wystarcza dopuszczenie się błędu oczywistego dla należycie wykształconego prawnika. Popełniony błąd musi narażać na szwank prawa i istotne interesy stron (innych osób biorących udział w postępowaniu) albo powodować szkodę. Zagrożenie dla dobra wymiaru sprawiedliwości lub sądu może również wyznaczać cechę naruszenia prawa, określoną jako „rażąca obrazą”. Dla uznania obrazę przepisów prawa za przewinienie dyscyplinarne konieczne jest przypisanie obu znamion łącznie. Od strony podmiotowej natomiast, dla przypisania sędziemu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego wystarczający jest każdy rodzaj winy, także wina nieumyślna¹². Nie wyłącza jednak zawinienia sędziego nadmiar obciążających go obowiązków i przeciążenie wynikające z rosnącego wpływu spraw i powstających zaległości, za co mogłoby odpowiadać państwo, które przyjęło wygórowane standardy bez zapewnienia sądom środków technicznych, organizacyjnych i finansowych do ich wykonywania. Nadmiar obowiązków może natomiast mieć znaczenie dla ustalenia stopnia zawinienia. Bez wpływu na ocenę stopnia zawinienia sędziego pozostaje brak pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej innych sędziów tego samego wydziału za podobne uchybienia¹³.

Typowym przypadkiem oczywistego i rażącego naruszenia przepisów prawa – istotnym także z punktu widzenia wywodów SN w głosowanym orzeczeniu – jest nieterminowe sporządzanie uzasadnień orzeczeń. Jedną z podstawowych funkcji uzasadnienia orzeczenia sądowego jest umożliwienie weryfikacji prawidłowości rozstrzygnięcia wydanego przez sąd, a dokonany przez strony postępowania. Uzasadnienie jest dla stron, jak i dla sądu odwoławczego swego rodzaju „przewodnikiem” po materiale zebranym przez sąd I instancji i powinno pozwolić na zorientowanie się w przebiegu rozumowania sądu przy dokonywaniu i rozstrzygnięciu kwestii prawnych¹⁴. Pozwala ono wykazać, na jakiej podstawie sąd wydał orzeczenie, daje podstawę kontroli zaskarżonego orzeczenia,

¹² T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski [w:] J. Gudowski (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 457–459, wyroki SN: z dnia 27 czerwca 2002 r., SNO 18/02, OSNSD 2002, nr 1–2, poz. 9; z dnia 2 czerwca 2006 r., SNO 24/06, OSNSD 2006, poz. 39; z dnia 8 czerwca 2017 r., SNO 22/17, OSNSD 2017, poz. 28.

¹³ Wyrok SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., SNO /17, OSNSD 2017, poz. 13.

¹⁴ J. Wróblewski, *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1988, s. 297.

pełni rolę perswazyjną w stosunku do adresata decyzji oraz innych podmiotów oraz wobec instancji odwoławczej, a także ma ono przedstawić i opisać proces podjęcia decyzji przez sąd¹⁵. Obowiązek uzasadniania orzeczeń wynika z wymogu poszanowania zasady sprawiedliwości proceduralnej, która jest związana z treścią przepisu art. 2 Konstytucji RP i stanowi jeden z elementów prawa do sądu gwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Obowiązek sporządzania uzasadnień może mieć także znaczenie dla realizacji innych norm konstytucyjnych, wśród których należy wskazać prawo do zaskarżenia rozstrzygnięć wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP)¹⁶. Brak zatem uzasadnienia lub jego istotnych treści powoduje z jednej strony, że uczestnik postępowania nie ma możliwości polemiki z rozumowaniem, które legło u podstaw wydania rozstrzygnięcia, gdyż nie ma możliwości zapoznania się z treścią tego rozumowania, z drugiej zaś strony – że sąd lub organ odwoławczy nie ma możliwości przeprowadzenia kontroli ustaleń poczynionych przez organ wydający zakwestionowane rozstrzygnięcie¹⁷. Dostępność uzasadnienia ma również znaczenie dla możliwości zapoznania się przez wszystkich uczestników obrotu prawnego ze standardami prawnymi przyjmowanymi w orzecznictwie sądowym oraz administracyjnym, zewnętrznej kontroli orzeczeń (np. możliwości ich krytyki przez doktrynę prawa lub opinię publiczną) oraz przejrzystości działania władz publicznych¹⁸.

Sąd Najwyższy orzekający jako sąd dyscyplinarny II instancji wielokrotnie podkreślał w swoich judykatach wagę uzasadnienia sędziowskiego, akcentując w szczególności konstytucyjne prawo każdego do sprawiedliwego i jawnego rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), a obowiązek ich terminowego sporządzania należy do podstawowych obowiązków sędziego. Stałe zaś i rażące naruszanie terminów do sporządzania uzasadnień orzeczeń, prowadzące do oczywiście nieuzasadnionej przewlekłości postępowania, może uzasadniać zastosowanie wobec sędziego, winnego znacznej ilości tego rodzaju przewinień służbowych, odpowiedzialności dyscyplinarnej i wymierzenie mu surowych rodzajowo kar dyscyplinarnych¹⁹. Znaczne przekroczenie przez

¹⁵ Tamże, s. 307–308.

¹⁶ E. Łętowska, A. Paprocka, I. Rzucidło-Grochowska, *Podstawy uzasadnienia w prawie konstytucyjnym i międzynarodowym* [w:] I. Rzucidło-Grochowska (red.), M. Grochowski (red.), *Uzasadnienie decyzji stosowania prawa*, Warszawa 2015, s. 35; postanowienie TK z dnia 11 kwietnia 2005 r., SK 48/04.

¹⁷ J. Zimmermann, *Znaczenie uzasadnienia rozstrzygnięcia organu administracji publicznej dla orzecznictwa sądownoadministracyjnego*, ZNSA 2010, nr 5–6, s. 516.

¹⁸ E. Łętowska, A. Paprocka, I. Rzucidło-Grochowska, *Podstawy uzasadnienia...*, s. 36.

¹⁹ Wyroki SN: z dnia 30 września 2003 r., SNO 57/03, OSNSD 2003, nr 2, poz. 77; z dnia 2 grudnia 2004 r., SNO 51/04, OSNSD 2004, nr 2, poz. 56; z dnia 17 stycznia 2005 r., SNO 55/04, OSNSD 2005, poz. 1.

sędziego ustawowego terminu do sporządzenia uzasadnienia orzeczenia sądowego wywołuje samo przez się negatywny oddźwięk społeczny i podważa konstytucyjną zasadę zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości. Trudno przejść do porządku nad takim faktem uchybienia powagi wymiaru sprawiedliwości również i z tej przyczyny, że występuje wówczas naruszenie prawa obywatela do otrzymania ochrony sądowej w rozsądnym terminie, o jakiej mowa w art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności²⁰.

III. Wypowiadając się zatem na temat trafności głosowanego orzeczenia, wskazać należy, że słusznie SN oceniał zachowanie obwinionej sędzi z punktu widzenia skutków naruszeń obowiązków terminowego sporządzania na piśmie uzasadnień orzeczeń, analizowanych na tle konkretnych spraw, w których doszło do uchybień w zachowaniu ustawowego terminu. Jak wykazało postępowanie dyscyplinarne, opóźnienia w sporządzaniu uzasadnień wyniosły od jednego do sześciu dni. Trudno jest więc uznać, że miały one charakter „rażący” lub też narażały strony na jakiegokolwiek negatywne konsekwencje i w sposób znaczący opóźniały bieg postępowania międzyinstancyjnego, a następnie postępowania odwoławczego, czy też uniemożliwiały realizację konstytucyjnie zagwarantowanych praw: do sądu i do zaskarżenia rozstrzygnięć wydanych w I instancji.

Analizując przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej, trzeba w tym miejscu przypomnieć o poczynionej uprzednio uwadze, że jednym z istotnych i koniecznych jej elementów jest wina sprawcy deliktu dyscyplinarnego w chwili popełnienia czynu²¹. W przypadku odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego orzecznictwo dyscyplinarne przyjmuje, że winą jest wadliwość (zarzucalność) procesu decyzyjnego sprawcy czynu, w sytuacji gdy istnieje możliwość podjęcia decyzji zgodnej z wymaganiami prawa. Pamiętając, że rozmiar obciążających sędziego obowiązków nie wyłącza zawinienia, to jednak dla uznania jego winy i przyjęcia odpowiedzialności za delikt dyscyplinarny nie wystarczy stwierdzenie faktu, że sędzia nie sporządził uzasadnień w terminie i że rozmiar opóźnienia był znaczny. Konieczne jest tym samym ustalenie, iż niewykonanie tego obowiązku było zarzucalne, to jest zachodziło w warunkach pozwalających na spełnienie tej powinności²². W sprawie będącej przedmiotem rozpoznania w ustalonym przez sąd dyscyplinarny okresie jednego roku, niekwestionowanym przez skarżącego zastępcę rzecznika dyscyplinarnego, sędzia sporządziła łącznie 130 uzasadnień, co miesięcznie daje prawie 11 uzasadnień, a jedynie niewielka część, to jest 14 z nich została sporządzona z uchybieniem terminu. W takiej sytuacji zachowanie się sędziego musi być oceniane z punktu widzenia

²⁰ Wyroki SN: z dnia 10 grudnia 2003 r., SNO 49/03, OSNSD 2003, nr 2, poz. 88; z dnia 28 września 2004 r., SNO 37/04, OSNSD 2004, nr 2, poz. 45.

²¹ R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna...*, s. 224.

²² Wyrok SN z dnia 22 czerwca 2015 r., SNO 36/15, OSNSD 2015, poz. 44.

rzeczywistej możliwości spełnienia obowiązku sporządzenia na piśmie tak dużej liczby uzasadnień orzeczeń w terminie i badane przez pryzmat braku zawinienia.

Podsumowując powyższe uwagi, w stanie faktycznym będącym przedmiotem oceny sądów dyscyplinarnych obu instancji nie było konieczności wszczęcia i prowadzenia postępowania dyscyplinarnego, mającego z istoty swej represyjny charakter, ale także generującego znaczne koszty i angażującego obwinionego sędziego, sędziego wykonującego funkcję zastępcy rzecznika dyscyplinarnego, jak i sędziów sądu apelacyjnego, a następnie Sądu Najwyższego, skoro ustawodawca w przepisie art. 37 § 4 p.u.s.p. przewidział możliwość zwrócenia sędziemu uwagi w przypadku stwierdzenia uchybienia w zakresie sprawności postępowania sądowego i żądania usunięcia skutków tego uchybienia. Taki tryb postępowania sprawowany w ramach tzw. wewnętrznego nadzoru administracyjnego – w ocenie autora – byłby zdecydowanie bardziej skuteczny i adekwatny do wagi uchybień, zwłaszcza w sytuacji, gdy przekroczenie terminów do sporządzenia na piśmie uzasadnień było rzeczywiście niewielkie i nie powodowało dla stron, jak i sprawności biegu postępowania istotnych negatywnych konsekwencji.

Marek Skwarcow

Substance and grounds for initiating disciplinary proceedings against judges of common courts

The commented judgement of the Supreme Court adjudicating as a disciplinary court of the second instance in the disciplinary proceedings for judges of general courts deserves deeper analysis as it considers the essence and grounds of disciplinary proceedings conducted for this particular legal profession. The legal opinion expressed in the judgement deserves approval as it is rightly stated that the opening and conducting of such a proceedings, which by its very nature can be perceived as repressive, should only concern delicts amounting to a manifest and grave infringement of legal provisions that can result in actual negative consequences for the parties to the proceedings and efficiency of course of the proceedings, rather than errors in the case of which it is more appropriate to notify a judge by the superior judge – the president of the court within the framework of so-called administrative supervision.